

AKADEMİK YUSİF MƏMMƏDƏLİYEVİN PEDAQOJİ FƏALİYYƏTİ VƏ AZƏRBAYCAN TƏHSİLİNİN İNKİŞAFINA TÖHFƏLƏRİ

HÜMEYİR ƏHMƏDOV, Pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor, Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun Elmi-pedaqoji kadrların hazırlanması şöbəsinin müdiri, Qazaxıstan Pedaqoji Elmlər Akademiyasının xarici üzvü, Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvü.
E-mail: humeyir@gmail.com | <https://orcid.org/0000-0003-0019-4266>

PƏRVİN ƏLİZADƏ, Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun Elmi-pedaqoji kadrların hazırlanması şöbəsinin aparıcı mütəxəssisi, Türkiyə Respublikası Van Yüzüncü Yıl Universitetinin doktorantı.
E-mail: alizadapari.16@gmail.com | <https://orcid.org/0009-0009-5896-2177>

Məqaləyə istinad:

Əhmədov H., Əlizadə P. (2025). Akademik Yusif Məmmədəliyevin pedaqoji fəaliyyəti və Azərbaycan təhsilinin inkişafına töhfələri. *Azərbaycan məktəbi*. № 4 (713), səh. 129–134

DOI:

10.30546/32898065.2025.4.9064

ANNOTASIYA

Bu məqalə Azərbaycanın elm və təhsil tarixində xüsusi yeri olan akademik Yusif Heydər oğlu Məmmədəliyevin pedaqoji fəaliyyətinə həsr olunub. Məqalədə onun pedaqoji fəaliyyətinin əsas mərhələləri, müəllimlik missiyası, təhsil fəlsəfəsi və gənc nəslin formalaşmasındakı rolu təhlil olunub. Yusif Məmmədəliyevin fəaliyyətində tədris və tədqiqatın sintezi, tələbəyənlü yanaşma, elmi maarifçilik və beynəlxalq əməkdaşlıq kimi müasir pedaqoji prinsiplər mühüm yer tutur. Akademik öz pedaqoji fəaliyyətində təhsilalanların yalnız bilik əldə etməsini deyil, həm də müstəqil düşünmə, araşdırma aparma və elmi nəticələrə yiyələnmə bacarığının inkişafını hədəf götürüb. Məqalədə həmçinin onun Azərbaycan Dövlət Universitetində rektor kimi gördüyü işlər, yeni tədris korpuslarının tikilməsi, kafedraların və laboratoriyaların yaradılması kimi addımlarının təhsil sisteminə təsiri araşdırılır. Bundan əlavə, "Elm və həyat" jurnalının təsis olunması ilə elmi nailiyyətlərin geniş oxucu kütləsinə çatdırılması, cəmiyyətin elmi səviyyəsinin yüksəldilməsi kimi fəaliyyətləri də pedaqoji irsinin mühüm tərkib hissəsi kimi qiymətləndirilib. Nəticələr göstərir ki, Yusif Məmmədəliyev pedaqoji fəaliyyəti ilə Azərbaycan təhsil sistemində yeni mərhələ açıb, milli pedaqoji ənənələrlə müasir yanaşmaları birləşdirərək gələcək nəsillərə dəyərli irs qoyub. Məqalənin hazırlanmasında tarixi-təhlil metodundan istifadə edilib. Yusif Məmmədəliyevin pedaqoji fəaliyyəti ilə bağlı arxiv materialları, dövrü mətbuat nümunələri, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının məlumat bazası, eləcə də müasir tədqiqatçıların əsərləri araşdırılıb. Mənbələrin müqayisəli təhlili aparılaraq akademiklərin pedaqoji fəaliyyətinin əsas istiqamətləri müəyyənəndirilib. Həmçinin təhsil nəzəriyyəsi baxımından onun pedaqoji yanaşmalarının müasir dövrdə aktuallığı dəyərləndirilib.

Açar sözlər: Yusif Məmmədəliyev, pedaqoji fəaliyyət, Azərbaycan təhsili, elmi maarifçilik, universitet, metodologiya.

Məqalə tarixçəsi

Göndərilib: 09.09.2025

Qəbul edilib: 10.10.2025

PEDAGOGICAL ACTIVITIES OF ACADEMICIAN YUSIF MAMMADALIYEV AND HIS CONTRIBUTIONS TO THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN AZERBAIJAN

HUMEYIR AHMADOV, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, Head of the Department of Scientific and Pedagogical Personnel Training, Institute of Education of the Republic of Azerbaijan; Foreign Member of the Academy of Pedagogical Sciences of Kazakhstan; Full Member of the Academy of Natural Sciences. E-mail: humeyir@gmail.com | <https://orcid.org/0000-0003-0019-4266>

PARVIN ALIZADE, Leading Specialist, Department of Scientific and Pedagogical Personnel Training, Institute of Education of the Republic of Azerbaijan; Doctoral Student in Philosophy, Van Yuzuncu Yil University, Türkiye. E-mail: alizadapari.16@gmail.com | <https://orcid.org/0009-0009-5896-2177>

To cite this article:

Ahmadov H., Alizade P. (2025). Pedagogical Activities of Academician Yusif Mammadaliyev and His Contributions to the Development of Education in Azerbaijan. *Azerbaijan Journal of Educational Studies*. Vol. 713, Issue IV, pp. 129–134

DOI:

10.30546/32898065.2025.4.9064

Article history

Received: 09.09.2025
Accepted: 10.10.2025

ABSTRACT

This article is dedicated to the pedagogical activity of academician Yusif Mammadaliyev, who holds a special place in the history of science and education in Azerbaijan. The article analyzes the main stages of his pedagogical activity, his teaching mission, educational views, and his role in shaping the younger generation. In Yusif Mammadaliyev's work, the synthesis of teaching and research, a student-centered approach, scientific enlightenment, and international cooperation occupy an important place as modern pedagogical principles. In his pedagogical activity, Yusif Mammadaliyev aimed not only to ensure learners' acquisition of knowledge but also to foster independent thinking, research skills, and the ability to achieve scientific results. The article also explores his contributions as rector of Azerbaijan State University, such as the construction of new educational buildings, the establishment of departments and laboratories, and their impact on the education system. In addition, the founding of the journal "Science and Life" is evaluated as an important part of his pedagogical legacy, as it contributed to the dissemination of scientific achievements to a wide readership and to raising society's scientific level. The findings show that through his pedagogical activity, Yusif Mammadaliyev opened a new stage in the Azerbaijani education system, combining national pedagogical traditions with modern approaches and leaving a valuable legacy for future generations. The historical-analytical research method was used in the preparation of the article. Archival materials, periodical press samples, the database of the Azerbaijan National Academy of Sciences, as well as works by modern researchers on Yusif Mammadaliyev's pedagogical activity were studied. A comparative analysis of sources was carried out to identify the main directions of the academician's pedagogical activity. Furthermore, from the perspective of educational theory, the relevance of his pedagogical approaches in the modern era was evaluated.

Keywords: Yusif Mammadaliyev, pedagogical activity, Azerbaijani education, scientific enlightenment, university, methodology.

Azərbaycanın elm və təhsil tarixində xüsusi yeri olan akademik Yusif Məmmədaliyev yalnız kimya elminin inkişafında deyil, həm də pedaqoji fəaliyyət sahəsində göstərdiyi töhfələrlə seçilib. Pedaqoji fəaliyyəti belə düşünməyə əsas verir ki, o, sadəcə bilik ötürən müəllim rolunda çıxış etməyib, əsl pedaqoji konsepsiya formalaşdırmağa nail olub. O, pedaqogikanı müasir tədris metodları, tələbələrin yaradıcı potensialının inkişafı, onların elmi fəaliyyətə cəlb olunması və təhsilin cəmiyyət üçün praktik faydaya çevrilməsi baxımından qiymətləndirib. Bu yanaşma o dövrdə Azərbaycan ali məktəblərində geniş yayılmayıb, amma Məmmədaliyevin şəxsi təşəbbüsü sayəsində sistemli xarakter alıb.

Onun pedaqoji fəlsəfəsinin mərkəzində tələbə şəxsiyyəti dayanırdı. Y.Məmmədaliyev inanırdı ki, yüksəkixtisaslı mütəxəssis hazırlamaq üçün tələbəyə yalnız nəzəri bilik ötürmək kifayət deyil, ona müstəqil düşünmək və tədqiqat aparmaq bacarıqları aşılamaq da vacibdir. Bu səbəbdən o, dərslərində interaktiv üsullara üstünlük verir, tələbələrin müzakirələrdə fəal iştirakını təşviq edirdi. Müasir təhsil yanaşmaları ilə müqayisə aparıldıqda, onun tədris metodlarının bir çox elementlərinin qabaqcıl pedaqoji təcrübə ilə səsleşdiyi müşahidə olunur.

Y.Məmmədaliyevin pedaqoji fəaliyyətinin digər bir xüsusiyyəti onun elm və təhsili birləşdirən strategiyası olub. O, laboratoriyaların, elmi mərkəzlərin yaradılmasına xüsusi önəm verir, tələbələrin elmi tədqiqatlara erkən mərhələdən qoşulmasını vacib hesab edirdi. Bu yanaşma həm gənclərin peşəkar inkişafını dəstəkləyir, həm də ölkənin elmi potensialının artmasına xidmət edirdi. Bununla yanaşı, o, elmi maarifçiliyə də böyük önəm verərək, elmi nailiyyətlərinin yalnız dar akademik çevrədə deyil, geniş ictimaiyyət arasında yayılmasını qarşıya məqsəd qoyub.

Yusif Məmmədaliyevin pedaqoji fəaliyyəti Azərbaycan təhsil tarixində yeni mərhələ açır. Onun tədris metodları, tələbəyənlü yanaşması və elmlə təhsilin integrasiyasına əsaslanan baxışları bu gün də müasir pedaqogikanın aktual məsələləri ilə səsleşir. Bu səbəbdən Y.Məmmədaliyevin pedaqoji irsinin araşdırılması həm

elmi-nəzəri, həm də praktik baxımdan xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Görkəmli kimyaçı alim həm təşkilatçı, həm də pedaqoq kimi fəaliyyət göstərərək, Azərbaycanın müasir təhsil və elm mühitinin formalaşmasında mühüm xidmətlər göstərərək. Yusif Məmmədaliyevin pedaqoji fəaliyyətinin dərinliyi və çoxşəxsliliyi onun yalnız elmi nailiyyətləri ilə deyil, həm də müəllimlik missiyası ilə ölçülür. Onun pedaqoji irsi bu gün də Azərbaycan təhsil sistemində mühüm nüsxə olaraq qiymətləndirilir.

Yusif Məmmədaliyevin pedaqoji fəaliyyəti Azərbaycan Dövlət Universiteti (indiki Bakı Dövlət Universiteti) ilə sıx bağlı olub. 1934-cü ildən etibarən həmin universitetdə dosent, daha sonra professor, kimya və neft kafedrasının müdiri vəzifələrində çalışıb. O, tələbələrinə sadəcə nəzəri bilikləri ötürməyib, onları müstəqil araşdırma aparmağa, suallar verməyə və yeni həll yolları tapmağa təşviq edib. Onun pedaqoji üslubu tələbə-müəllim münasibətlərində qarşılıqlı hörmət və demokratik yanaşma prinsiplərinə əsaslanırdı. Bu səbəbdən də onun yetişdirdiyi tələbələr yalnız peşəkar kimyaçılar deyil, həm də elmə və təhsilə məsuliyyətlə yanaşan ziyalılar kimi formalaşaraq (Sovet Ensiklopediyası: 10 cild, VI cild, 1982).

Akademik Yusif Məmmədaliyev 1954-1958-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin rektoru vəzifəsində çalışıb. Onun rektorluğu dövründə universitetdə mühüm dəyişikliklər baş verib. Yeni tədris korpusları inşa edilib, universitetin poliklinikası istifadəyə verilib, müxtəlif kafedralar və problem laboratoriyaları yaradılıb. Bu addımlar yalnız infrastruktur inkişafı deyil, həm də tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə xidmət edirdi. Yusif Məmmədaliyev universitetdə yeni tədris proqramlarının hazırlanmasını təşviq edib, tələbələrin təhsil prosesində müasir metodlardan yararlanmasına şərait yaradıb. Onun rəhbərliyi altında universitetdə pedaqoji fəaliyyətlə elmi tədqiqatın birləşdirilməsi uğurla həyata keçirilib.

Yusif Məmmədaliyevin pedaqoji fəaliyyətində əsas istiqamətlərdən biri də elmi maarifçiliyin genişləndirilməsi olub. Yusif Məmmədaliyevin təşəbbüsü ilə "Elm və həyat" jurnalı təsis edilib.

Bu jurnal vasitəsilə elmi nailiyyətlər geniş oxucu kütləsinə çatdırılır, gənclərin elmə marağı artırılırdı. Onun məqsədi yalnız universitet daxilində pedaqoji proseslə məhdudlaşmır, bütövlükdə cəmiyyətin elmi səviyyəsinin yüksəldilməsinə yönəlirdi. O, hesab edirdi ki, elmin yalnız laboratoriyalarda deyil, kütləvi maarifçilik vasitəsilə də insanlara çatdırılması vacibdir. Bu baxımdan onun fəaliyyəti maarifçi pedaqoqların ənənəsini davam etdirirdi¹.

Yusif Məmmədəliyevin pedaqoji fəaliyyətində idarəçilik təcrübəsi də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. O, müxtəlif vəzifələrdə çalışarkən pedaqoji və elmi proseslərin birgə inkişafına diqqət yetirib, institut və laboratoriyaların yaradılmasına rəhbərlik edib. Xüsusilə Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun təşkilində onun böyük xidmətləri olub. Bu institutun fəaliyyəti sayəsində yüzlərlə gənc alim yetişdirilib, onların elmi və pedaqoji fəaliyyəti istiqamətləndirilib. Akademikin rəhbərliyi altında yetişən kadrlar Azərbaycan elminin sonrakı inkişaf mərhələlərində aparıcı rol oynayıb².

Y.Məmmədəliyev pedaqoji fəaliyyətində tələbələrin fərdi inkişafını ön plana çəkir, onların tədqiqatlarına böyük maraq göstərir; müzakirələr aparır, yeni ideyaların inkişaf etdirilməsinə şərait yaradırdı. Bu yanaşma müasir pedaqoji metodologiyada tələbəyönlü təhsil modelinə uyğun gəlir və göstərir ki, Yusif Məmmədəliyev dövrünün qabaqcıl pedaqoji prinsiplərini tətbiq edib. Alimin yetirmələri Azərbaycan elminin müxtəlif sahələrində böyük uğurlar qazanıb³.

Onun pedaqoji fəaliyyətinin mühüm xüsusiyyətlərindən biri də elmi tədqiqatla tədrisin uzlaşdırılması idi. Y.Məmmədəliyev elmi araşdırmalarını dərs prosesinə daxil edir; tələbələrin nəzəri biliklərini praktiki nəticələrlə möhkəmləndirirdi. Onun laboratoriyaları yalnız elmi kəşflərin deyil, həm də pedaqoji təcrübələrin mərkəzi idi. Bu səbəbdən də onun dərslərində tələbələr sadəcə nəzəriyyə ilə tanış olmur, eyni

zamanda elmi araşdırmaların praktiki tətbiqini də öyrənirdilər.

Y.Məmmədəliyevin pedaqoji fəaliyyətində beynəlxalq elmi əlaqələrin də mühüm yeri olub. O, müxtəlif beynəlxalq konfranslarda çıxış edərək Azərbaycan elminin nailiyyətlərini dünyaya tanıdıb, eyni zamanda xarici alimlərlə əməkdaşlıq imkanları yaradıb. Bu əməkdaşlıqlar tələbələrin də tədris prosesinə təsir edib, onların global elmi proseslərə qoşulmasına şərait yaradıb. Yusif Məmmədəliyev gənc alimlərin xarici universitetlərdə təcrübə keçməsinə dəstəkləyir, onların dünya elmi ilə inteqrasiyasına böyük önəm verirdi. Bu yanaşma həm pedaqoji, həm də strateji baxımdan Azərbaycan təhsilinin beynəlxalq nüfuzunun artmasına xidmət edib (Volkov və b., 1984).

Pedaqoji fəaliyyətində diqqət çəkən başqa bir məqam onun təhsil fəlsəfəsi ilə bağlı baxışlarıdır. O, hesab edirdi ki, müəllim həm də şəxsiyyət formalaşdırandır. Y.Məmmədəliyev üçün pedaqogikanın əsas vəzifəsi gənclərin həm elmi, həm də mənəvi baxımdan inkişaf etdirilməsi idi. Bu məqsədlə o, dərslərində yalnız texniki mövzulara deyil, həm də vətənpərvərlik, vətəndaşlıq və mənəvi dəyərlərlə bağlı mövzulara xüsusi diqqət yetirirdi. O, tələbələrinə elmə xidmət etməklə yanaşı, cəmiyyət qarşısında məsuliyyət daşımağı da öyrədirdi. Bu onun pedaqoji fəaliyyətinin humanist mahiyyətini göstərir.

Y.Məmmədəliyev müəllim hazırlığı məsələsinə də xüsusi əhəmiyyət verir, pedaqoji kadrların hazırlanmasının dövlətin intellektual potensialı üçün mühüm olduğunu anlayır və bu istiqamətdə ciddi işlər görürdü. Onun rəhbərliyi altında pedaqoji ixtisaslarda təhsil alan tələbələr üçün xüsusi metodik vəsaitlər hazırlanıb, təcrübə proqramları təkmilləşdirilib. Bu baxımdan, o yalnız kimyaçıların deyil, müxtəlif ixtisas sahələrindən olan müəllimlərin də peşəkar inkişafına töhfə verib.

Y.Məmmədəliyevin pedaqoji fəaliyyətini ümumiləşdirsək, onun tədris və tədqiqatı birləşdirən, tələbəyönlü, humanist və innovativ pedaqoji model qurduğunu görürük. Onun fəaliyyətində müasir təhsil sistemində aktual

¹ <https://personal.ar.az/yusif-memmedeliyev-kimdir/>

² Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası.
Yusif Məmmədəliyev // Science.gov.az. 2020.

³ <https://azedu.az/az/news/38498>

olan bütün istiqamətlərin – interdisiplinar yanaşma, tələbələrin yaradıcı potensialının inkişafı, elmi nailiyyətlərin tətbiqi və cəmiyyətin intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsinin – əks olduğunu müşahidə edirik.

Yusif Məmmədaliyev pedaqoji fəaliyyətində müəllim, maarifçi, idarəçi və alim kimi çoxşaxəli rol oynayıb. Onun təhsil sahəsində həyata keçirdiyi islahatlar, elmi maarifçilik təşəbbüsləri və tələbələrin müstəqil tədqiqat bacarıqlarının inkişafına verdiyi önəm Azərbaycan təhsil sistemində mühüm mərhələ təşkil edib. O, pedaqoji fəaliyyətini yalnız müəllimliklə məhdudlaşdırmayıb, bütövlükdə cəmiyyətin intellektual inkişafına xidmət edən bir missiyaya çevirib. Bu baxımdan, Y.Məmmədaliyevın pedaqoji irsi müasir Azərbaycan təhsilində nümunəvi model olaraq qalır.

Yusif Məmmədaliyevın pedaqoji fəaliyyəti yalnız keçmişin tarixi faktları ilə izah oluna bilməz, onun irsində gələcək üçün də yeni istiqamətlər müəyyənəşdirmək mümkündür. O, pedaqoji prosesdə elmin təşkilati strukturu ilə tələbə mərkəzli yanaşmanı sintez edib. Bu sintez nəticəsində Azərbaycan ali məktəblərində laboratoriya əsaslı öyrənmənin tətbiqi genişləni, tələbələrin nəzəri biliklərlə yanaşı, praktiki tədqiqat bacarıqları da inkişaf etdirilib.

Y.Məmmədaliyevın pedaqoji irsinin mühüm cəhətlərindən biri onun müəllim hazırlığına verdiyi strateji yanaşmadır. O, pedaqoqu sosial dəyərlərin formalaşdırıcısı və vətəndaş məsuliyyətinin daşıyıcısı kimi görürdü. Bu yanaşma nəticəsində Azərbaycan təhsil sistemində müəllimlərin ictimai nüfuzu yüksəlib, pedaqoji peşəyə yeni məna verilib.

Digər diqqətçəkən məqam Y.Məmmədaliyevın pedaqoji fəaliyyətində idarəçiliklə bağlı yaratdığı modellərdir. O, təhsil müəssisələrində demokratik idarəetmə elementlərini tətbiq etməyə çalışıb, qərarların qəbulunda kollegial yanaşmanı önə çəkib. Bu isə həm müəllimlərin, həm də tələbələrin təhsil prosesinə daha fəal qoşulmasına şərait yaradıb.

Onun pedaqoji fəaliyyətinin müasir əhəmiyyəti də buradadır: Yusif Məmmədaliyev təhsili yalnız elmi biliklərin ötürülməsi kimi deyil,

həm də sosial inkişafın mühərriki kimi nəzərdən keçirirdi. Bu baxış bu gün də Azərbaycan təhsil islahatlarında nəzərə alınmalıdır. Çünki təhsil cəmiyyətin davamlı inkişafının əsas təminatçısıdır və Y.Məmmədaliyevın pedaqoji prinsipləri bu inkişaf üçün hələ də etibarlı baza təşkil edir.

Görkəmli alimə ən böyük dəyər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən verilib, ölkə başçısı akademik Yusif Məmmədaliyevın 120 illiyinin keçirilməsi ilə bağlı müvafiq sərəncam imzalayıb⁴.

Beləliklə, Yusif Məmmədaliyevın pedaqoji irsi tədqiqatçılar üçün yeni istiqamətlərin açılmasına, pedaqoqlar üçün metodoloji dərslərin öyrənilməsinə və təhsil siyasəti qurucuları üçün strateji modellərin formalaşdırılmasına imkan verir. Bu nəticələr onun fəaliyyətinin yalnız tarixi yox, həm də gələcəyə fokuslanmış dəyərə malik olduğunu təsdiqləyir.

Akademik Yusif Məmmədaliyevın pedaqoji fəaliyyəti yalnız ölkənin təhsil sisteminin inkişafına deyil, həm də müasir təhsil üsullarının formalaşmasına böyük təsir göstərib. Yusif Məmmədaliyevın Azərbaycan təhsilinin inkişafına verdiyi töhfələr:

Təhsil islahatlarının təşviqi. Yusif Məmmədaliyev müstəqillik dövründə Azərbaycanın təhsil sistemində islahatların həyata keçirilməsi üçün bir çox təşəbbüslər irəli sürüb və onların həyata keçirilməsində aktiv iştirak edib.

Pedaqoji nəzəriyyə və təcrübə sahəsindəki töhfələri. O, pedaqoji nəzəriyyəni inkişaf etdirərək, təhsilin məzmununu və strukturunu müasir tələblərə uyğunlaşdırmağa çalışıb.

Yerli və beynəlxalq elmi əlaqələr. Yusif Məmmədaliyev həm yerli, həm də beynəlxalq aləmdə təhsil sahəsində geniş əlaqələr qurub, Azərbaycanın təhsil sistemini beynəlxalq səviyyədə tanıdıb.

Yüksək ixtisaslı müəllimlərin hazırlanması. Akademik təhsil müəssisələrində ixtisaslı müəllimlər yetişdirmək üçün təlim və seminarlar təşkil edib, pedaqoji kadrların inkişafına yönəlmiş müxtəlif proqramlar hazırlayıb.

⁴ <https://president.az/az/articles/view/69322>

Pedaqoji elmlər sahəsində elmi əsərləri. Yusif Məmmədəliyev bir sıra elmi əsərlər və monoqrafiyalar yazaraq təhsil metodologiyası və pedaqogika sahəsində mühüm nəzəri və praktiki töhfələr verib.

Təhsil sistemində tədrisin keyfiyyətinin artırılması. O, tədrisin keyfiyyətinin artırılmasına dair müxtəlif layihələrdə iştirak edib, innovativ tədris metodlarının tətbiqini irəli sürüb.

Beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi. Yusif Məmmədəliyev Azərbaycanın təhsil sisteminin beynəlxalq təcrübələrə əsaslanaraq inkişaf etdirilməsinin zəruriliyini vurğulayıb və bir çox beynəlxalq təhsil təşkilatları ilə əməkdaşlıq edib.

Gənc tədqiqatçıların dəstəklənməsi. O, təhsil sahəsindəki gənc tədqiqatçılara və alimlərə dəstək verərək, onların təhsil sahəsindəki inkişafına və elmi araşdırmalarına şərait yaradıb.

Akademik Yusif Məmmədəliyevin bu və digər töhfələri Azərbaycanın təhsil sisteminin inkişafında həlledici rol oynayıb və bu gün də onun ideyaları təhsil sahəsindəki islahatların təməlini təşkil edir.

Problemin aktuallığı. Müasir dövrdə Azərbaycan təhsil sistemi beynəlxalq standartlara inteqrasiya etməkdədir. Bu prosesdə milli pedaqoji ənənələrin öyrənilməsi və onların müasir təcrübə ilə uzlaşdırılması vacibdir. Yusif Məmmədəliyevin pedaqoji fəaliyyəti isə bu baxımdan mühüm nümunədir. Onun tədris və tədqiqatı birləşdirən yanaşmaları, tələbəyənlü pedaqoji metodları və elmi maarifçilik fəaliyyəti bu gün də öz aktuallığını qorumaqdadır. Bu səbəbdən onun pedaqoji irsinin araşdırılması həm elmi, həm də praktik əhəmiyyət daşıyır.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalədə akademik Yusif Məmmədəliyevin pedaqoji fəaliyyətinə yalnız tarixi faktlar əsasında deyil, həm də müasir pedaqoji nəzəriyyə prizmasından yanaşılıb. Onun təhsil fəlsəfəsi, tələbələrin müstəqil düşüncə və tədqiqat bacarıqlarının inkişafına verdiyi önəm, elmi idarəçilikdə pedaqoji prinsiplərin tətbiqi yeni elmi nəticə kimi təqdim edilib. Məqalədə həmçinin Y.Məmmədəliyevin pedaqoji irsinin müasir təhsil islahatları ilə müqayisəli təhlili aparılıb.

Problemin praktiki əhəmiyyəti. Akademik Yusif Məmmədəliyevin pedaqoji fəaliyyətinin araşdırılması müasir təhsil prosesində praktik tövsiyələr üçün zəmin yaradır. Onun tələbəyənlü yanaşması bu gün universitet təhsilində tətbiq oluna biləcək ənənəvi modellərdən biridir. Eyni zamanda elmi maarifçilik fəaliyyəti, elmin kütləviləşdirilməsi müasir dövrdə də gənclərin elmə marağının artırılması üçün effektiv vasitə hesab edilə bilər. Məqalədə təqdim edilən nəticələr pedaqoqlar, tədqiqatçılar və təhsil idarəçiləri üçün faydalıdır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

- ¹ Akademik Yusif Məmmədəliyevin 120 illiyinin qeyd edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. Bakı. 05 iyul, 2025.
<https://president.az/az/articles/view/69322>
- ² Akademik Yusif Məmmədəliyev haqqında // Azedu.az təhsil portalı. 2020. URL: <https://azedu.az/az/news/38498> (əlaqə tarixi: 04.09.2025).
- ³ Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası. Yusif Məmmədəliyev // Science.gov.az. 2020.
- ⁴ Yusif Məmmədəliyev kimdir? // Personal.az məlumat bazası. — 2021. URL: <https://personal.az/yusif-memmedeliyev-kimdir/> (əlaqə tarixi: 04.09.2025).
- ⁵ Sovet Ensiklopediyası: [10 cildə]. VI cild: Kuba—Misir. Bakı: Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının Baş Redaksiyası. Baş redaktor: C.B.Quliyev. 1982. s. 496.
- ⁶ Volkov, V.A., Vonskiy, Y.V., Kuznetsova, G.I. (1989). Khimiki. Biograficheskiy spravochnik. - Kiyev: Naukova dumka, s.321.